

О приморским Србима

Борје Бојанић

08:00 06.06.2016.

Андрија Качић Миошић, Србин, католички свештеник, на основу ватиканских архива, направио је попис српских владара до Немањића. Србија је створена 490. године, након ослобађања великог дела територије од Рима.

Зато се Србима имплантира „великосрпска хегемонија“ и то од осведочених хегемона, који гутају народе и државе столећима, а своје државе су стварали освајањима, тек у 19. и 20. веку.

Србија је у 8. и 9. веку, обухватала простор од Трста до ушћа Дунава у Црно Море, где се граничила са Русијом, која се после реформе назива, Русија. И тада је још увек Балкан био у саставу српске државе, две трећине данашње Грчке и исто толико Бугарске, целе данашње, Румунија и Албанија. То је права стара Србија.

Пре римских освајања, словенске територије су покривале комплетан црноморски басен, излазиле на Босфор, обухватале и велике делове М.Азије. Зарад туђег хегемонизма, који своју амбицију и деловање рефлектују неистинама на српски, словенски народ, тај део историје је једноставно, избрисан.

По инструкцијама и школама отимача и хегемона, српска историја почиње од Немањића. По њој Душаново царство и то умањено у односу на стварне границе, је представљено, као највеће српско царство и то хегемонистичко, јер су Србима њихове земље, претходно отете.

Да би неки остварили непостојеће право, Србима је одузето историјско и етничко право. Зета, Рашка, Хум, Залеђе...су проглашени у науци, тек у 19. веку за независне државе, баш као што су данас српске историјске покрајинске територије, проглашене за независне и то несрпске државе.

Престоница Србије, читав миленијум, пре појаве Немањића, био је Скадар, који данас припада Албанији, створеној од стране западних сила и који подучени страним менторима, Албанци новоствореном фалсификованом историјом присвајају, кроз лажно илирско порекло.

Арбанаси стижу на територију Доњег Епира 1043. године, у време српског цара Војислава, који је столовао у Скадру.

Хомерова Троја је по опсежним независним истраживањима научника, Скадар, а богато природним ресурсима Косово је много дуже центар српске културе и духовности, него што то данас Срби мисле.

А мисле онако како их је непријатељ научио.

Све области које је моћна римско-бечка сила, прогласила за „државе“, биле су само покрајине, српске државе.

Тако је направљена платформа, на којој ће се базирати, сви сепаратистички и братоубилачки ратови Срба, за рачун, римско-германске хегемоније.

Град, који се у 8. и 9. веку звао Србиново, када су га Римљани у 1. веку освајали, добијао је латинизовани назив Сербанон. Данас се тај град зове Загреб и представља центар покатоличеног и похрваћеног српства и главни је град новостворене државе Хрватске, изникле кроз крваве походе на свој православни народ.

У српској покрајини Војводини, до данас се један прелепи крај, назива Фрушка Гора у спомен на велику битку у којој су Срби, под вођством Крепимира Оштривојевића, победили 829. године, Фрузе - Фружане, који су кренули у поход на српске земље, по наговору Рима. У доба истог владара, Срби су Фружане победили и зауставили њихов освајачки поход и у Истри. Католички свештеник у 18. веку пише, да је цела Истра насељена православним Србима, које су тада успели да покатоличе, осим неколико села и да ће се „ тај народ полако навићи на своје ново хрватско име“.

У другој половини 19. века уз Илирски покрет, у Аустроугарској скован је план да се Славонија и Далмација, припоје Хрватској, а онда су хрватски апетити све више расли. У то доба, Дубробник је био центар приморских Срба. Од 1878- 1884. године, излазио је књижевни часопис Словинац - словинског покрета, у коме су били Нико и Медо (Орста) Пуцић, Луко Зоре, Иван Стојановић, Марко Цар, Јован Сундечић и Мате Водопић.

Први лист далматинских Срба, настао је у Дубробнику, под именом Гуштерица. Излазио је 1882/83. године, а затим Глас Дубровачки 1885/86. године, те Дубровник, основан 1897. и Срћ, основан 1892. године. Гуштерицу и Глас Дубровачки, уређивао је Никша Матов Гради. Лист Србске народне странке на Приморју - Дубровник, уређивао је прво Вук Врчевић, а потом књижевник Антун Фабрис, од 1895. па све до своје смрти 1904. године.

Национални рад приморских Срба, одвијао се преко просветних и привредних друштава, која су окупљала православне и католике. Србско братство, основано је 1897. године, трудећи се да целокупан јавни живот Срба, концентрише у јединственој организацији и на политичком плану. Окупационе аустријске власти су рад овом српском друштву забраниле 1899. године.

На скупштини у Книну (Крајина), 20. и 21. октобра 1901. године, састали су се посланици, општински начелници, свештеници, учитељи, занатлије, трговци и виђенији сељаци приморских Срба и основали просветно-привредно друштво Србска зора. Најзаслужнији за оснивање друштва био је Антун Фабрис. Ново друштво је после искуства са Србским братством одвојило просветно-привредни рад од политике. На скупштини у Дубровнику, 9. маја 1902. године, усвојена су правила друштва и изабрана управа под председништвом Матеја Шарића, апотекара из Дубровника. У ту су управу, која је имала 16 чланова, ушли најугледнији Срби са Приморја.

Установљени су Пододбори Србске зоре у местима где је било најмање 30 чланова. Седиште друштва било је у Дубровнику. Рад друштва кретао се у два правца. С једне стране радило се на унапређењу привреде, а са друге на подизању опште просвећености приморских Срба.

Да би унапредила привреду Србска зора је подстицала оснивање земљорадничких задруга по селима и штедионица по градовима.

На челу покрета за оснивање задруга били су Срби Дубровчани, др Рудолф Сарделић (душа задружног покрета), Матеј Шарић и Луко маркиз Бона. Прва Србска земљорадничка задруга на Приморју основана је 1902. године у Боки Которској у селу Каменари. У првој половини 1904 г. основане су земљорадничке задруге у Главатићу, Главатима, Пријерадима, Мокринама и Ораховцу (Бока Которска); у Ђеврскама и Кистањима (Северна Далмација). Укупно је до 1914. године у Далмацији основано 42 земљорадничке задруге, 2 рибарске задруге (Баошић и Св. Стефан) и 3 уљарске задруге.

Уз помоћ Србске банке из Загреба и њеног прокуристе Стевана Крамате основане су штедионице: Србска бокешка штедионица у Котору 1901. године, Србске штедионице у Задру и Дубровнику 1902. године. На иницијативу Србске зоре основан је 1905. године Савез србских привредних задруга на Приморју са седиштем у Дубровнику. Први конгрес србских задруга на Приморју одржан је 7. августа 1908. године у Дубровнику. На њему је учествовало изасланство задругарства из Србије.

Упоредо са радом на ширењу српског задружног покрета, Србска зора је по селима делила пољопривредне алате, плави камен, вештачко ђубриво и семење детелине. Ради семена и гладних година, сељацима је препоручивала установу Задружних амбара. На иницијативу Савеза србских привредних задруга основана је 1909. године у Дубровнику Централна каса србских привредних задруга на Приморју.

Савез србских привредних задруга је заједно са србским кредитним задругама и штедионицама из Задра, Дубровника, Котора, Будве, Херцег Новог, Рисна, Книна, Кистања, Скрадина и Србском централном банком за Босну и Херцеговину 1913. године основао Србску централну банку за Приморје у Дубровнику. Банка је преузела активу и пасиву Централне касе. Србска зора давала је помоћ и стипендије сиромашним ученицима. Највећи део прихода Србске зоре ишао је на стипендирање ученика у Мушкој учитељској школи у Задру и ученица у Женској учитељској школи у Дубровнику.

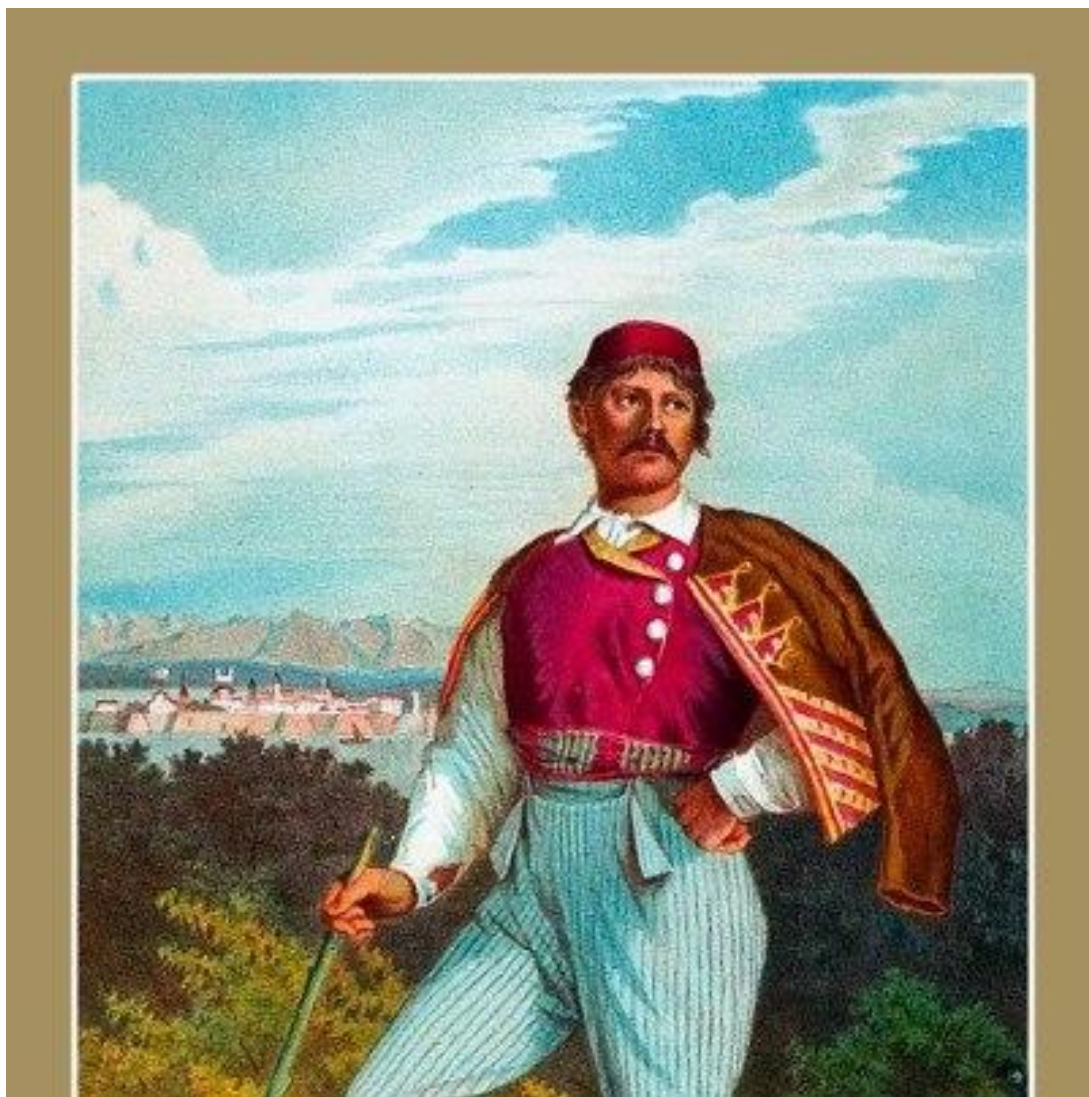
За школску 1913/14. годину, Србска Зора одредила је 12.300 круна за школовање 33 учитељска приправника и приправнице. Преко Србског привредног друштва Привредник из Загреба слати су сиромашни ученици на учење заната. Од 1907. године излазио је два пута месечно лист Србска Зора – за просвету и привреду, који је доспео и у најзабаченије србско село на Приморју. Уредник Србске Зоре био је учитељ Никола Бркић. Главни пословођа у друштву Србска зора и уредник Србске Зоре 1914. године био је Мита Пушибрк. За курсеве описмењавања Србска зора бесплатно је давала своје букваре са читанком.

Код сваке земљорадничке задруге оснивала је Задружну библиотеку, а у градовима Народне књижнице. Књижнице су редовно добијале листове **Србска Зора, Привредник и календар Србска Зора.** Помагала је рад србских певачких друштава: **Јединства (основан 1839. године) у Котору, Бранка у Задру, Србадије у Шибенику и Слоге (основане 1874. године) у Дубровнику.**

Такође помагала је рад србске музике у Дубровнику (Дубровачка Грађанска музика) и Книну. У просветном раду Србска зора сарађивала је са Добротворним задругама Србкиња у Дубровнику, Книну, Задру...

Рад Србске зоре омогућавали су доприноси Видовданског дарка; редовних чланова, утемељивача и добротвора, прилози пригодом народних и приватних свечаности и прослава; србских општина; приходи од артикала које је сама производила.

Матица Србска основана је 1909. године као задужбина трговца Константина Вучковића. Управу Матице сачињавало је Туторство србско-православне црквене општине у Дубровнику. Секретар Матице био је др Франо Кулишић. Циљ Матице био је: Издавање српских књига искључиво ћирилицом; Награђивање књига и чланака; Дистрибуција издатих и награђених књига; Оснивање библиотека; Помагање школских установа и ученика. Издавала је књиге српских писаца Ива Ћипика, Данила Петрановића, Ива Војновића и других. Са Матицом, Србска зора, добила је велику помоћ за подизање просвете Срба, јадранског приморја.

У априлу 1912. године Иво Војновић посетио је Београд. На повратку из Београда у Загреб изјавио је дописнику Ријечног новог листа: „ ... Вратио сам се у своју кућу. Војновићи су живјели и умирали славом и тугом Србије... дошао сам и ја, па ми се чинило као да нисам нигђе другђе био. Та из Дубровника до Београда нема него скок простора, а традиције историје и обичаја су још све живе.

Та колико сам драгих Дубровчана нашао! И сјена великог Орсата Пуцића шетала се са мном по Калимегдану и по Теразијама. Имао сам његове пјесме у руци, па читао и гледао – и разумио све... Бог ме хтио надарити за све прегарање живота, показујућ ми земљу обећања“.

Залагањем прегалаца око Србске зоре оснивана су гимнастичко-трезвењачка друштва. Оснивање гимнастичких друштава био је нови вид заједничког рада прегалаца и омладине у борби за уједињење србског народа.

Извор: srpskaistorija.com